

אוסף סיפורים "שסח"

מתוך "ליקוטי שמואל"

מלקט ועורך ש. אייזיקוביץ

eisikovits1@gmail.com

אור מציל מחושך (הרב אשר קובלסקי שליט"א)

מחויך ונרגש, הסתובב לו החתן דגן בשטח הפתוח שמאחורי בית חמיו לעתיד, בו מתוכננת להתקיים שמחת נישואיו בעוד 24 שעות. התקופה לא קלה, אולמות השמחה סגורים, אנשים מחפשים ונאלצים לאלתר מהרגע להרגע פתרונות משונים ומוזרים, וכך יצא שחמיו קבע ששמחת נישואיו תיערך בשטח פתוח - בחצר ענקית שמאחורי הבניין בו הוא מתגורר. עתה הגיע החתן לסיור בשטח, ערב לפני החתונה שנודעה להתקיים מחר בשעה טובה ומוצלחת.

הוא מסתובב במקום, בוחן את הרחבה המיועדת לגברים, את רחבת הנשים, כאן תעמוד בימת התזמורת, כאן יועמד שולחן הכבוד, ובפינה היא יתמקם הקייטרינג. מחר בבוקר יגיע צוות מיומן, ינחית בשטח כסאות ושולחנות, כלים ווילונות, תפאורה והצללה, והמקום יהפוך לאולם 'מפואר' - עד כמה שניתן. בעיני רוחו ראה את שמחת נישואיו מתקיימת במקום, ולבו נרגש' ...

הלו, הלו! - שמע לפתע קול עצבני מאחוריו, 'אתה קשור לחתונה שרוצים לעשות פה מחר?' - שאל השכן העצבני ולא ציפה לתשובה, 'דע לך, שלא יקום ולא יהיה. לא תהיה פה חתונה. אני מבין שאתה החתן - אז דע לך שאני אעמוד כאן ואחסום אותך בגופי. לא תהיה פה חתונה, נקודה!' החתן חש שלבו מיטלטל בחוזקה. הרי כמה צער עברו עליו ועל כל בני משפחת החתן והכלה, במהלך הדיונים, האפשרויות, המחשבות והרעיונות בנוגע לאופן ומיקום החתונה בתקופה טרופה זו. סוף סוף הגיעו לפתרון הזה, הסכימו עליו, הזמינו את בעלי המקצוע, הודיעו למוזמנים, הכל סגור וברור. עכשיו לבטל, 24 שעות לפני האירוע? איך אפשר? ומה נעשה? וכיצד תיערך החתונה? ולמה השכן הזה מתעקש? והאם הוא רשאי למנוע מהם את קיום החתונה?! הרי גם חמיו שותף בחצר הזו!

ברגע הראשון התבלבל, ברגע השני כבר חשש שהוא הולך ונדבק בעצביו של העצבני שמולו. הוא חשב לצעוק, אפילו להתווכח. גם לחמיו יש זכויות בחצר הזו, אמנם אולי לא ראוי לערוך בה חתונה, אבל בתקופה כה טרופה אי אפשר קצת להתחשב? למה להתעקש? למה לבטל אירוע יממה לפני מועדו? איך אפשר לצאת למלחמה מול חתן בערב יום חופתו?! אולם, ברגע הבא החליט החתן להתגבר. הוא ישוחח עם חמיו מאוחר יותר, אבל לבטח לא יתעצבן, יכעס, או יצעק על השכן הנרגן. הוא הגיב באמירה סתמית כי הוא מבין אותו ויפעל לחפש מקום אחר, ופשוט ברח מהזירה, כשעיניו מלאות דמעות. החתונה שלו, אירוע של פעם בחיים. זה יקרה? מתי? איך? איפה? אולי לא ימצא מקום אחר? את רגעי דמעותיו ניצל לפניה לאבא שבשמים, בעודו מטייל ומנסה להתאושש. ואז שמע לפתע קול תזמורת מנגנת, ורגליו הוליכוהו אל מקום הקול. לא עברו דקות ארוכות, והוא מצא עצמו עומד בשערי חצר מוסד חינוכי סמוך, כשבחצר המוסד מתנהלת חתונה של ממש, אמיתית, כמו זו הצפויה לו מחר בלילה!

הוא מחפש את מנהל המקום, ומברר אם המקום פנוי. הלה עובר ביומן לחודש הבא, בטוח שהשואל מתעניין על חתונה בעוד זמן מה. החתן מתקנו על אתר: 'אני מדבר על חתונה מחר בלילה. מחר. עוד 24 שעות - אנחנו בעיצומה. פנוי?' המנהל לא הבין כיצד זה יתכן, אך בדק ביומנו ואישר. כן, מחר בערב האולם פנוי. תשמור לי אותו! - כמעט

מתחנן החתן, 'אני רק צריך לדבר ולסגור כמה פינות - '! אמר בעודו מנסה להתקשר להוריו, כשבעל האולם מצטחק לעברו: 'תגייד לי, מה יש לי לשמור? נראה לך שמישהו יזמין חתונה מהיום למחר? אם אתה רוצה, תבוא ותסגור. החצר שלי עולה 400 שקל '!

למחרת בשעת ערב, נערכה חתונת החתן הוותרן בחצר המוסד החינוכי האמור. אולי למותר לציין, כי עלות שכירות חצר המוסד הייתה זולה משמעותית מעלות הכשרת המתחם שמאחורי בניין חמיו, והשמחה נערכה בו בתנאים משופרים ונוחים בהרבה, המותאמים לעריכת שמחה. ואז, בשלהי החתונה, התברר הנס הגדול: באותו ערב, בסביבות השעה 6:00, התרחשה תקלת חשמל לא צפויה, שהשביתה את מערך החשמל ברחוב בו מתגורר חמיו של החתן. כן כן, בית הכלה, הבניין והרחוב כולו, וכמובן - החצר הסמוכה שיועדה לשמש כאולם החתונה. נקל לשער מה היה קורה לו החתונה הייתה נערכת באותו מתחם מאחורי ביתו של המחותן, ללא חשמל ותאורה ...

כעת התברר, כי השכן המציק והוויתור לדרישותיו הלא נעימות - הצילו מחתונה חשובה, בכל המובנים. כל המשתתפים היו המומים מהנס הגלוי שבהעברת החתונה ברגע האחרון למקום אחר, מעטים מהם ידעו את הסוד: החתונה הועברה בשל ויתור, אצילי ומתוק כל כך, לילה לפני החתונה. בלי הוויתור - החתונה הייתה נערכת בחושך, רק הודות לוויתור - ליהודים הייתה אורה ושמחה !

אחים יקרים, את הסיפור הזה כדאי לראות מול עינינו בכל פעם שאנו שומעים דרישה כלשהי, הגונה יותר או פחות, מוצדקת יותר או בכלל לא. החיים מלמדים, שתמיד כדאי לוותר, גם אם זה לא נוח, גם אם זה לא מוצדק. כשיש לנו הזדמנות לוותר - זה משתלם לגמרי, זה הכי כדאי. וככל שנאמץ התנהגות וותרנית, ככל שנחפש הזדמנויות לוותר ככל שנוכל, ככל שנהפוך את הוויתור לחלק מחיינו - כך נזכה לראות שבורא עולם מוותר לנו, ומעניק לנו בטובו גם כשלא מגיע לנו, כי הוא בכוחו הגדול משלם שכר טוב וגמול משתלם למוותרים, ומעניק להם שפע ישועות וברכות!

הילדה שניצלה מבית היתומים של הכנסייה (שלמה הורוביץ)

בזמן השואה הסתירו נזירות אלה ילדים יהודים. אך לפעמים הן לא רצו לאפשר להם לעזוב

יהושע מילנסקי*, סוחר סיטונאי מצליח מוילנה, היה הורה יחיד לשלוש בנות צעירות כשפרצה מלחמת העולם השנייה ב-1939. אשתו מתה ממחלה לפני המלחמה והוא גידל את הבנות - יטה, שירה ורחל - לבדו. רחל הייתה התינוקת, והיה לה מקום מיוחד בלבו כיוון שנקראה על שם אמו היקרה.

אחרי כיבוש פולין בתחילת המלחמה, תקפו הנאצים את ליטא ופלשו לעיר הגדולה וילנה, שנחשבה ל"ירושלים של ליטא" ומרכז החיים היהודיים במשך מאות שנים.

ביוני 1941 נשלחו היהודים בכפייה לגטאות ויהושע ובנותיו עשו כמיטב יכולתם כדי לשרוד. הנאצים עמדו לחסל את גטו וילנה, אז יהושע מצא כמה נוצרים צדיקים - שותפים עסקיים לשעבר - שהסכימו להסתיר אותו ואת שתי בנותיו הגדולות.

לאנשים אלה לא היה מה להרוויח והם היו עלולים להפסיד הכל, אך למרות זאת הם בחרו לעזור ליהושע, כדרך להודות לו על כל השנים שבהן הוא עזר להם מבחינה עסקית. במהלך השנים המאתגרות בין מלחמות העולם סירב יהושע להתנהל בכוחניות ולהגדיל את רווחיו על חשבון הספקים הנואשים שלו. במקום זאת, הוא ראה כאן הזדמנות לקידוש השם ושימש כדוגמה ומופת, מבלי לדעת שהוא למעשה "משקיע" בהישרדות משפחתו.

בזמן שהמצב היה נסבל מבחינת יהושע ובנותיו הגדולות, הטיפול ברחל הפך לבלתי אפשרי כתוצאה מגילה הצעיר. כיוון שהחלופה הייתה מוות כמעט ודאי, נותרה בפני יהושע ברירה אחת בלתי נתפסת כמעט – למסור אותה לבית היתומים של הכנסייה, שם נזירות קתוליות תטפלנה בה ותדאגנה לכל צרכיה הגופניים והרוחניים.

הנזירות – שכבר הסתירו ילדים יהודים אחרים – הבטיחו לו שהן תשגחנה על רחל ושהיא תתאחד מחדש עם משפחתה אחרי המלחמה. הוא נישק וחיבק את רחל הקטנה ובלב כבד צפה איך ה"משפחה" החדשה שלה לוקחת את הפעוטה אל ביתה החדש.

באורח נס, בזמן המלחמה, יהושע ובנותיו הגדולות, יטה ושירה, הצליחו להישאר בחיים, בשעה שעברו בחשאי מבית לבית במצבים בלתי נתפסים. רחל מעולם לא נעדרה ממחשבותיו והוא מעולם לא החמיץ אפשרות לשלוח לה מסר, למרות שפירוש הדבר היה להתעסק עם סוחרים בשוק השחור ועם טיפוסים מפוקפקים שהצליחו לא רק לשרוד אלא אפילו לשגשג בזמן השואה.

במאי 1945 שוחררו היהודים ויהושע לא איבד זמן וחזר לוילנה עם בנותיו כדי לאסוף את רחל האהובה שלו.

הוא מיהר לבית היתומים וצלצל בפעמון בקוצר רוח. אחת הנזירות פתחה והוא אמר, "שמי יהושע מילנסקי. לפני המלחמה הפקדתי בידיכם את בתי רחל. אני רוצה שתיקחו אותי אליה, כדי שאוכל להשיב אותה לביתה ושתוכל להתאחד עם האחיות שלה."

הנזירה החווירה והביטה בו בחוסר אמון. 95% מתוך 200,000 יהודי ליטא הושמדו על-ידי הנאצים. והנה לפני עמד אחד מיהודי וילנה ודרש את בתו. לכנסיות רבות היו נהלים למצב כזה. במקום להסתכן באובדן נשמה שכבר "הובטחה" לכנסייה, היא אמרה לו שלרוע המזל רחל כבר לא נמצאת שם, היא נמצאה והושמדה על-ידי הנאצים.

יהושע היה המום וסירב להתנחם. רחל היקרה שלו – איננה! "את בטוחה?!" הוא שאל.

"כן. אני מאוד מצטערת."

כשהוא במצב של הלם ביקש יהושע מבת-דודתו חווה לאה שתסייע לו למצוא את רחל. בשבועות שלאחר מכן הם שבו לבית היתומים מספר פעמים כדי לחפש בכל חדר ובכל בניין, אך לא היה סימן לרחל.

מיואש החליט יהושע לקבל את המצב ולעלות עם בנותיו הגדולות לישראל, כדי להפוך לחלק מהחלום הנקרא "ישראל". הוא בילה את הלילה האחרון שלו בוילנה בשינה טרופה.

בחלומו הופיעה אמו רחל, שבתו נקראה על שמה. היא אמרה לו שני משפטים: "דחל עדיין שם. אל תיסע!"

יהושע התעורר בבהלה. הוא לא יכול היה להאמין למה שקרה. אמו המנוחה והיקרה אמרה לו זה עתה שבתו עדיין בחיים בבית היתומים. האם ייתכן הדבר? או שמא זה רק תת-המודע שלו שנותן לו תקוות שווא?

הוא לא יכול היה לעזוב מבלי לברר. באותו בוקר הוא סיפר לחווה לאה על החלום שלו והיא הציעה שבמקום שיחזרו לכנסייה לבד, הם יבקש משוטר צבאי להתלוות אליהם.

השוטרים הצבאיים היו מוכנים לעזור למישהו ששרד את זוועות הנאצים והם הסכימו לשלוח אחד מאנשיהם. שלושתם צלצלו בפעמון בית היתומים. הנזירה שפתחה הדלת הייתה מופתעת לראות את יהושע וחווה לאה, האם הם לא בדרכם לפלשתינה? כשראתה אותם בחברתו של שוטר צבאי, היא לא הסתירה את עצבנותה.

אפילו לפני שסיימה הנזירה לדבר נפלו עיניה של חווה לאה על שורה של מעילי בנות שהיו תלויים בחדר המלתחה באופן שניתן היה לראות מהדלת: "אני חושבת שזה המעיל של רחל!" צעקה חווה לאה.

"איך את יכולה לדעת דבר כזה?" שאלה הנזירה.

"בגלל זה!" קראה חווה לאה בניצחון, בעודה מרימה את צווארון המעיל ומצביעה על שתי אותיות עבריות שנתפרו על הבטנה. היו שם שתי אותיות שניתן היה לזהות רק בקושי רב, ר' ו- מ', ראשי התיבות של רחל מילנסקי. חווה לאה, שהייתה תופרת מוכשרת, תפרה את המעיל כמתנה לרחל ותפרה אותיות אלה על הצווארון.

מעודדים ממצאת המעיל, יהושע – יחד עם חווה לאה והשוטר הצבאי בעקבותיהם – התעלמו מתגובותיהן של הנזירות והחלו לחפש בקפידה חדר אחר חדר, וכן באזורים שלא חיפשו בהם בפעמים קודמות.

ההתמדה והאמונה שלהם השתלמו והם מצאו את רחל. היא בקושי זיהתה את אביה, שהזדקן מאוד בשנים בהן נאלצו להיפרד זה מזה. הם התחבקו ויהושע אמר, "הגיע הזמן ללכת דוח'לה. המשפחה שלנו שוב ביחד עכשיו."

יהושע החזיר לעצמו לבסוף את שלוש בנותיו. אחרי שהגיע לארץ ישראל – והיה בה בשעת ההכרזה על מדינת ישראל – הוא התחתן בסופו של דבר עם בת-דודתו חווה לאה ונולדה להם בת רביעית בשם פייגה. חווה לאה התייחסה לבנותיו של יהושע כאל בנותיה שלה וכולם יחד הקימו משפחה יהודית לתפארת במדינת ישראל.

רחל ובעלה הגיעו בסופו של דבר לארצות הברית, שם הם גרים היום, מוקפים בילדים, נכדים ונינים. עשרות שנים נשמר מעילה של רחל במשפחה, יחד עם ראשי התיבות שעליו, עד שהפך בלוי לחלוטין. יש לה תמונה של סבתה – שעל שמה נקראה – תלויה במקום מרכזי בחדר האוכל – "כדי להזכיר לנו שכל החיים הם חלום".

**שם המשפחה שונה לבקשת המשפחה. שמעתי את הסיפור ישירות מבנה של רחל, חבר טוב שלי.*

הקנאי הירושלמי [מתוך הספר 'מפנקסו של רבי עמרם']

בשנים שלפני מלחמת העולם הראשונה, חלה ירידה במעמדו ובחוזקו של השלטון התורכי בארץ ישראל, ויושבי הארץ לא היו כפופים לשלטון התורכי אלא לקונסולים ולנציגים של ארצות מוצאם. לקונסול אוסטריה היה מעמד רם מאד בארץ, וכך גם לקונסול רוסיה - שהייתה לו עוצמה אדירה ורשות הדואר הרוסית הייתה שייכת לו .

לקונסול הרוסי היה מזכיר, יהודי פוקר בשם סונייק. מעמדו אצל הקונסול הרוסי היה רם ביותר, והוא הרשה לעצמו לנהוג באטימות ושרירות לב, עד כדי חילול שבת בפרהסיה . ומדובר באותם ימים שבהם השבת היתה נשמרת ברשות הציבורית .

בשבת אחת יצא לו אותו סונייק, מדושן עונג, מירושלים העתיקה דרך שער יפו ופנה לשורת מצחצחי הנעלים, ניגש לאחד מהם וביקשו שיצחצח את נעליו . באותה שעה עבר ברחוב יהודי ירא שמים ושמו רבי יצחק נחום לעווי זצ"ל. הוא היה בעל הדפוס הראשון בירושלים . הלה היה בעל רגש סוער וחם ביותר בענייני כבוד שמים והיה מקנא קנאת ה' מבוזי התורה בשאט נפש. כשראה את חילול השבת המחוצף של אותו סונייק, ניגש אליו ר' יצחק נחום וסטר לו על לחיו שתי סטירות מצלצלות לעיני המוני אנשים שעמדו נדהמים ונרעשים, הן מחילול השבת ברבים של סונייק והן מהסטירות הנועזות . לכולם היה ברור שחיו של רבי יצחק נחום אינם שווים אפילו כקליפת השום. סונייק היה ידוע כאדם חזק ובעל יכולת נקמה. לא היה ספק לאיש שאם הוא יהרוג כעת את ר' יצחק נחום, לא ייתן דין וחשבון לאיש. אף כוח בעולם לא יכול לעצור בעד סונייק לעשות שפטים באותו קנאי . אך מה שאירע בפועל היה מדהים ביותר: סונייק התפעל מאוד מהעוז של אותו קנאי שמסר את נפשו עבור מניעת פרצת השבת. הוא החל להתבונן ולהרהר על מעשהו של האיש שמסר את נפשו, לא על גזל כספו או פגיעה אישית בו, אלא על כבוד שבת המחוללת. כדבר הזה לא ראה מעולם . אותן שתי סטירות לחי עוררו אצלו את הנקודה היהודית החבויה אצל כל יהודי אף הרחוק והנידח ביותר. הוא התחיל להתעניין ביהדות ולברר מהי חובתו של יהודי בעולמו .

לא עבר זמן רב עד שאותו סונייק הכשיר את ביתו. את כל כלי הטריפה שלו שהיו שווים הון עתק, שבר לרסיסים. קנה מערכת כלים חדשה, והכשיר את המטבח לפי כל כללי ההלכה. היהודי שב בתשובה שלימה . ידידיו לא יכלו לעצור בעד סקרנותם: "מה קרה לחברם שהיה כ"כ רחוק מכל מושג של 'אידישקייט' ואיך הפך לפתע את עורו ושב לבוראו?" בתשובתו גולל בפניהם את כל המאורע והסביר כי דוקא הסטירה הזו היא שעוררה בו את הניצוץ היהודי הקלוש שעוד נותר בו" . תבינו ידידי" - הסביר להם סונייק

- "אני הכרתי את יצחק נחום לעווי כאדם מן הישוב. הוא לא היה שוטה. הוא ידע היטב מי אני, וברי היה לו שיש ביכולתי להרגו בירייה בלי לתת על כך דין וחשבון לאיש. הוא גם ידע שביכולתי לקפח את פרנסתו ולמוטט את עסקיו. העובדה כי כל אלה לא הרתיעו אותו, הביאה אותי למסקנא כי הכוח שממנו הוא מתיירא, חזק וכביר הוא משנינו גם יחד. הרכנתי את ראשי בהכנעה בפני אותו כוח אדיר וחזרתי לבוראי בלב שלם."

כהן לוקח גרושה (מעדני המלך, ח"ב)

מסופר על הגאון רבי זלמן – אחיו של רבי חיים מוואלוז'ין זצ"ל, שכבר בגיל עשרים היה בקי בש"ס ובפוסקים, והייתה לו ישיבה, והנה יום אחד יצא רבי זלמן מחוץ לישיבה לעניין מסוים, ובזמן שנעדר נכנס אל הישיבה עגלון, ובעוד שהשוט בידו שאל את התלמידים: רבותי, היכן הרב? 'יצא לרגע!' ענו התלמידים 'אך גם אותנו אתה יכול לשאול'. 'נענה אותו עגלון ושאל: 'שמעו נא רבותי, אני כהן, ורציתי לדעת האם מותר לי לקחת גרושה?' 'חס ושלום!' השיבו התלמידים פה אחד – "הלוא פסוק מפורש הוא: ואישה גרושה מאישה לא יקחו". שמע העגלון את תשובתם, סבר וקיבל והלך לדרכו... כשיצא העגלון, פרצו התלמידים בצחוק לשמע שאלתו של העגלון, ובאותו רגע נכנס רבי זלמן ושמע את תלמידיו כשהם צוחקים, פנה ושאל אותם לפרש סיבת היותם צוחקים, והתלמידים סיפרו לו את כל מה שהיה עם העגלון. לשמע דבריהם פנה הרב לאחד התלמידים ואמר לו: רוצ' מהר אחרי העגלון ותקרא לו שיבוא לכאן.!

כשהגיע העגלון לפני הרב, שאל רבי זלמן: "אמור נא לי, להיכן אתה רוצה לקחת אותה, למקום קרוב או רחוק?", ענה העגלון ואמר: "כבוד הרב, היא בקשה שאקח אותה, בעגלה שלי כאן בתוך העיר למקום קרוב". "אם כך, מותר לך הדבר" פסק לו הרב את הדין ושילחו לדרכו. מתוך דבריו הבין הרב את נפשו של האיש ואת שאלתו, וידע להבחין שכאשר העגלון מבקש לקחת את הגרושה, אין כוונתו לשאת אותה לאישה, אלא כל כוונתו הייתה להסיע אותה בעגלתו למחוז חפזה, וראה הרב שמדובר במקום קרוב ובאותה עיר, ואין בזה חשש יחוד ועל כן התיר לו זאת הרב, ואת כל זה לא הבינו התלמידים.

לא כל יהלומים דומים (המגיד מישרים הג"ר שלום מאיר וולך שליט"א - וקראת לשבת עונג)

מעשה שיכול היה להיות: בעל מלטשת יהלומים העסיק פועלים רבים, שהתמחו בשטחים שונים. מיהלומים מרהיבי עין, לתכשיטים יקרי ערך, ועד אבק יהלומים לתעשייה. קיבל את הסחורה באמצעות חבר הסינדיקט, ליטש והעביר הלאה. והרווחים נאים, הלוואי על כל היהודים.

יום אחר פקד את לשכתו מתווך ובידו יהלומים גולמיים ענקיים. אמנם יש להשקיע הון בקנייתם, אבל לאחר הליטוש יהיו יקרים שבעתים.

אופקים חדשים נפתחו לפניו. החליט להיכנס לשוק לסחור גם ביהלומי ענק. הניח את החפיסה היקרה על שולחנו, פתוחה כשהייתה, ונקרא לרגע החוצה. בדיוק באותו רגע, סיים אחד הפועלים החרוצים את עבודתו בליטוש היהלומים שניתנו לו. יהלומים זעירים כמומחיותו. נטל את התוצר המוגמר ונכנס ללשכת המעביד, לקבל יהלומים נוספים. ראה

שהלשכה ריקה, וראה את החבילה הפתוחה. הניח את היהלומים שבידו על השולחן, נטל את החבילה הפתוחה ושב לסדנתו.

לא עברו דקות רבות, והמעביד חזר. העיף עין, והזדעק: "היהלומים, היכן הם?"... היהלומים היקרים, אבני הענק, בעדן שילם הון כה רב. נעלמו ואינם! הכל נשאו ראשיהם, ומירכתי המלטשה נשמע הקול: "אני לקחתי!"

חשכו עיני המעביד: הוא?! מלטש זעיר של יהלומים זעירים! יהלומים אלו זקוקים למבין, יש להתייחס אליהם במומחיות עצומה. לדעת האם ללטש כל אחר כמתומן או כריבוע, כנטיף או כאליפסה! מיהר למקומו של העובד, ואבוי, איחר את המועד: כבר היה בעיצומה של עבודתו, מלטש ליטש איחוד כהרגלו...
 "מה אתה עושה"?! הזדעק בקול מר, "אלו יהלומים גדולים!"
 "גדולים, קטנים, אצלי הכל אותו דבר", הפטיר הפועל והמשיך במלאכתו...

מזעזע. סיפור שאינו יכול להיות. לא בשטח היהלומים. שהרי הכל יודעים שבגדולים ובמובחרים, אין שניים זהים. יש לקבוע בכל אחד מה ייחודיותו, כיצר יפיקו ממנו את המירב. באיזו צורה, באופן פרטני ... וזה נכון, זה סיפור שאינו יוכל לקרות, בשטח היהלומים. אבל משום מה קורה הוא בשטח החינוך... שהרי כל ילד, כל נשמה, יהלום זוהר הוא. ואין שני אנשים דומים, אין שתי נשמות זהות. לא מבחינת הכישרונות, לא מבחינת הנטיות, לא מבחינת המידות, לא בשטח האישיות וברמת הבגרות. כל אדם, כל ילד וילדה, עולם מלא בפני עצמו. אז כיצד עוברים הם "ליטוש" זהה, איך מנפיקה המערכת "גודל אחיד" ... ואכן, זו חובת ההורים, וזו חובת המחנכים. לעמוד על ייחודיותם של החניכים ולטפחה, להפיק מהם את המירב בתחום המצטיין שלהם.

זהו שהודיעתנו המשנה, שחמישה תלמידים היו לרבן יוחנן בן זכאי, והיה מונה שבחן: האחד מצטיין בזיכרונו, השני בעמקותו, השלישי בשיפעת חידושי. הרביעי ביראת חטאו והחמישי במידותיו. ודאי שיש להקנות ידע לכולם. יש להרחיב את אופקי כולם, לעדן מידותיהם, לחנכם. אך יחד עם זאת לגלות את הייחודיות שבכל אחד, ולמצות את הכישורים. להתייחס לכל אחד בנפרד כאל יהלום הכתר!

זהו שביקש משה רבינו, שיהיה המנהיג "איש אשר רוח בו", ופירש רש"י: "שיוכל להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד", ידע לאבחן, מה הלך רוחו, וידע להטיל עליו את התפקיד הנכון, ולהתייחס אליו ביחס הנכון. ואם כך נדרש ממנהיג של אומה שלמה, שיידע להתייחס נכון ובנפרד לכל אחד מבני העם, כמה נדרש הדבר ממורה בכיתה, ושבעתיים מההורה. שיידע להתייחס לכל צאצא בנפרד, כנטיות נפשו וייחודיותו.

כמה נוקב הפתגם העממי, שכאשר האגרוף קמוץ נראות כל האצבעות זהות בגודלן. אך כאשר הן נפרשות, מתגלית כל אחת בייחודיותה. כשעומדים לפני כיתה, ולעיתים אף במשפחה, אם מתייחסים אל הקבוצה בכללות, נראים כולם זהים. אך טעות היא. יש לפתוח את האגרוף הקמוץ, ולגלות את הפרט וייחודיותו, להתייחס ולטפח בפרטות!

רייזל'ה [מתוך הספר 'שלישי באשמורת']

סיפרה הרבנית בת-שבע קנייבסקי ע"ה: התקופה הייתה סיום מלחמת העולם השנייה. ילדים יהודיים לא מעטים שרדו את אימי השואה, כשהם נחבאים במנזרים קתוליים אדוקים. הם נאספו זעיר פה וזעיר שם על ידי אנשי הסוכנות היהודית בדרכם לארץ ישראל. דא עקא, שמחוז חפצם של השליחים היה קיבוצי 'השומר הצעיר' והמטרה הברורה הייתה לעקור מהם כל ריח של יידישקייט .

בין כל הילדים שהובאו לארץ ישראל, היתה ילדה קטנה שבאה מבית חרדי מאד. היא לא רצתה לאכול את המאכלים שהוגשו לה, כיון שידעה שאינם כשרים. היא לא רצתה להתלבש בחוסר צניעות, כי החינוך שקיבלה בבית הוריה היה איתן ושורשי. המדריכים החילוניים בקיבוץ ביקשו שתלבש מכנסיים, ועשו את כל שביכולתם כדי שהילדה הטהורה תפרוק מעליה עול צניעות. אולם היא התעקשה על חצאיות בלבד, למרות הלעג הבלתי פוסק מהסביבה וחרף העונשים שהוטלו עליה, היא לא נכנעה ולא ויתרה .

באחד הימים, נקבע טיול לכל ילדי הקיבוץ. לפני הטיול ניסה המדריך לשכנעה שוב ושוב ללבוש מכנסיים כמו שאר בנות הקבוצה, אולם הצדקת הקטנה התעקשה על בגדיה הצנועים, ולא הסכימה לוותר על החצאית בשום פנים ואופן . ברוגז רב ניאות המדריך לצרף את הילדה המרדנית לטיול . כשכל הילדים הגיעו לחיפה - יעד הטיול, הסתדרו בשורה ארוכה לפי פקודת המדריך, ויצאו לצעדה מופתית ברחוב . מאות ילדים שכולם בלבוש חילוני, וביניהם ילדה אחת בודדה בחצאית .

אישה חרדית שעברה במקום שפשפה את עיניה בתימהון , מה עושה ילדה כזו בתוך המעוז החילוני של 'השומר הצעיר'? היא התקרבה כדי לחזות בפלא המוזר מקרוב , הביטה בילדה ולפתע נפלטה צעקה נרגשת מפיה: "רייזל'ה ! הרי את זו רייזל'ה, ילדתה הפעוטה של אחותי . "...! היא רצה אל הילדה, אחייניתה האובדת, גיפפה ונישקה אותה בהתרגשות. גם רייזל'ה התרגשה עד דמעות למצוא לפתע את משפחתה האובדת" . ידענו שלאחותי יש בת קטנה שנשארה – רייזל'ה, אוד מוצל מאש, שריד אחרון לכל משפחת אחותי שנספתה כולה, אולם לא מצאנו אותה בכל החיפושים שערכנו - "... אמרה הדודה,

וכך, בזכות מצוות הצניעות, עליה שמרה רייזל'ה הקטנה בכל כוחה למרות הקשיים, ניצלה מקלקולו של קיבוץ 'השומר הצעיר', ועברה לדור בבית דודתה השומרת על קלה כבחמורה, והמשיכה להתחנך בדרך ישראל סבא .

שני שבתות (פניני פרשת השבוע)

יהודי חילוני מארצות הברית ישב בבית הסוהר, וכנודע שיש ארגוני חסד שנכנסים לחזק ולקרר נפשות ישראל היושבים בעמק הבכא. וכך זכה אותו יהודי חילוני להתקרב להשי"ת ולתורתו הק' ע"י השיעורים של אותם הרבנים המחזקים, וקיבל על עצמו ללמוד הלכות שבת ולקיים כל מה שביכולתו. כמו ששמע בשיעור שזה הדבר הכי חשוב לשמור השבת.

ואותו רב היה בא לבקר שם אחת לשבועיים, ולאחר שקירב אותו ליהדות היה מסייע אותו להקדם בלימוד ההלכות, ב"ה יש בימינו ספרים נפלאים באנגלית בהלכות שבת. והביא לו אלו הספרים כדי שיוכל להתקדם בידיעות בהלכות שבת.

באחד הביקורים של אותו רב בתפיסה, מצא את היהודי הנ"ל במצב מאד מרוגש, ושאל אותו מה אתה כ"כ מרוגש? והשיב, שמצא בספר הזה מאמר חז"ל שלא שמע עליו מעולם, 'אלמלא שמרו ישראל שני שבתות מיד נגאלין', ובקוצר או ברוחב דעתו הבין האיש שאין הכוונה לכל ישראל לגבי הגאולה השלימה, אלא שמדובר לכל יהודי בפרטיות, שכל יהודי שישמור שתי שבתות, יגאל בגאולה שלימה, אם גאולה מגלות כללי, ואם גאולה מגלות פרטי.

זוה האיש קיבל בבית משפט פסק שהוא חייב לשבת בכלא 15 שנה, אבל כיון שמצא את המאמר חז"ל הזה, שמח שמחה גדולה, כי הנה הוא מתקדם יותר ויותר בלימוד הלכות שבת, ועוד מעט יזכה לשמור שבת אחת ועוד שבת ותיכף ומיד יגאל וישחררוהו מבית האסורים, וישוב לביתו ולבניו בשמחה.

כ"כ התפעל האיש מהמאמר חז"ל עד שפניו זרחו וקרנו מאושר. אותו הרב הסתפק בדעתו מה ישיב לו, ממה נפשך, אם ילמד הלכות שבת וישמור שתי שבתות ולא ישחררוהו, הרי יהיו לו טענות על חכמינו ז"ל, והרי יהודים כאלה צריכים רחמים גדולים עליהם, שאם יראו שלא נתקיים בהם מאמר חז"ל, שמא יאמרו 'מדהא לא הא נמי לא רח"ל.

ונתיישב הרב להעמידו על האמת, ואמר לו: "ידידי היקר, אתה טועה, חז"ל דברו על גאולה הכללית של כלל ישראל, שאם כל ישראל ישמרו שני שבתות, נזכה מיד לביאת המשיח, אבל אין כאן הבטחה על יחיד ממש שהוא יגאל". אבל אותו האיש שכבר ישב שנים רבות בכלא, אמר לרב בתקיפות: "יסלח נא מר, כתוב כאן מאמר חז"ל, אנגלית גם אני יודע לקרוא, כתוב כאן שחז"ל הבטיחו גאולה למי ששומר שתי שבתות, אני לומד כך את דברייהם". ונשאר בתקוותו החזקה באמונה בדברי חז"ל. אותו בעל תשובה בכלא, האמין באמונה תקיפה וחזקה שכונת חז"ל על הגאולה הפרטית, וממילא המשיך הוא על עצמו זה הכח להגיאל ולהשתחרר מהכלא.

באמת שכן מבואר בחידושי הרי"ם, ששמירת שתי שבתות גואלת את האדם בפרטיות, אבל אותו בעל תשובה בכלא האמריקאי, לא האמין בכלל שכתוב כך בחידושי הרי"ם, אלא שנשמתו נדלקה באמונה חזקה בדברי חז"ל בלי שום ספק כלל. והמשיך את ההשגחה העליונה עליו בפרטיות.

נתגלגלה ההשגחה ואותו רב נתעכב ולא בא כמה שבועות לבית הסוהר, בפעם הבאה שבא, חיפש את ה'בעל תשובה' הנ"ל ולא מצאו, אמרו לו שהוא יצא מבית הסוהר לפני שבוע, משום מה הגיעה פקודה מגבוה שצריך לשחרר אותו. ודבר פלא היה ששבועיים לפני שהשתחרר, היה מרבה לספר לחברים שלו בכלא, שעוד מעט הוא אמור לצאת מכאן.

כיון ששמר שתי שבתות, יצא האיש מבית הסוהר. פלא והפלא. אע"פ שבבית המשפט פסקו עליו עוד הרבה שנים, אף שניסו לערער לא עלתה בידם, א"כ איך נתהפך הדבר בין רגע?

מה הנפק"מ לדעת איך הייתה הישועה, הקב"ה החליט לגאול אותנו, בדרכיו הנפלאים, אבל טבע האדם שרוצה לדעת כיצד נפל הדבר, ובכן, כך היו בפני הדברים: השופט ששפט את היהודי הנ"ל, היה אדם זקן, ובאותה תקופה יצא לפנסיה, ולאחר שיצא החליט שהוא כותב 'ספר זיכרונות' ממעברי חייו. וכדוגמא לאחד מהמשפטים הפלאיים יותר שעברו דרכו, בחר [בהשגחה נפלאה] את הסיפור של היהודי הנ"ל שהיה בתיק שלו כמה דברים מעניינים בצדדים וצדי צדדים. וביקש מבית המשפט שישלחו לו את התיק של האיש הזה, כדי לעבור עוד פעם על החקירות מסביב, שיוכל לכתוב המעשה כראוי בספרו עם כל הפרטים. אבל כיון שהתחיל לקרוא את כל מהלך המשפט, השתומם וראה שעשו אתו עוולה נוראה, ההוכחות לא צודקות, ומשהו פה לא מריח טוב. וכיון שהיה בו נקודה של אמת, הכניס הקב"ה בלבו להתעורר שצריך לתקן את העון שטעה ושפט לו 15 שנה ולא כפי הדין האמיתי.

מה עשה, התקשר לשר המשפטים של אמעריקע, והודה לו שהוא טעה ועשה עוולה לאותו יהודי, ולדעתו צריכים לשחרר אותו [וזה נס בפני עצמו, לשבור גאוה של שופט, שזה הרבה יותר קשה מלבקוע את הים סוף, שבעל גאוה גוי זקן יודה על האמת...] ואכן הגיעה פקודה לכלא, לשלח אותו לחפשי.

סיפור זה סיפר הגאון רבי פסח אליהו פאלק זצ"ל מגייטסהעד שנסתלק לפני כשנה (תש"פ) לעולם שכולו טוב. בספרו מחזה אליהו חלק ב', ששמעו מאחד ששמע מבעל המעשה. שסיפור זה ארע עמו לפני כשנתיים.